

150 let

od zřízení samostatné obce

**Svatý Kopeček
(1864–2014)**

382 let od založení poutního místa (1632–2014)

Vážení spoluobčané,

v samotném závěru léta se vám dostává do rukou publikace věnovaná 150. výročí zřízení samostatné obce Svatý Kopeček. Dočtete se zde o historii místa, ve kterém žijete, poznáte blíže některé z jeho významných osobností a v obrazové příloze můžete porovnat, jak se měnila tvář naší městské části v proměnách času.

V příštím roce chce Komise městské části na tuto publikaci navázat ročenkou, ve které se vždy poohlédneme nad právě uplynulým rokem a zavzpomínáme na některé významné události ze života naší městské části a také života svatokopeckých spolků. Budeme potěšeni, přidáte-li se i vy k budoucím tvůrcům a přispějete-li zajímavostí, která se vám podaří zachytit slovem, či obrazem.

*za Komisi městské části č. 25 Olomouc-Svatý Kopeček
Marta Čapková*

srpen 2014

Svatý Kopeček

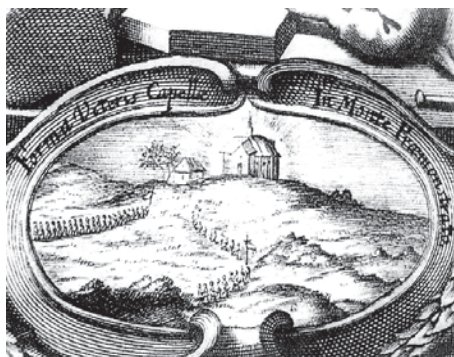
*Z Wolkerovy vyhlídky život v oparu a tichý.
Vláčená pole doprovázejí hejna racků
a oni, jak zvědavci netrpělivi, pátrají,
co na Hané nového.
Do všech brázď však ani oni nedohlédnou,
takže uvláčené otázky záhy mizí.
Jaro se probudilo a začíná růst i v nás.
Varhany preludují smír duší,
ve stáncích je možné za pětku
koupit světélkující kříž,
jak laciné vykoupení na památku.
Lachova cukrárna plná sladkostí a taková i slova.
To aby každé zdejší zastavení bylo za všech okolností
sladké, melancholické a nadějně.
Pod stánky zastaví paní Smrt,
vzdychneme a chytáme nejbližší ruku,
neboť zdejší smrt je i vyhlídkou na život příští.
Čas je na Svatém Kopečku nakypřen radlicí naděje
a v nadýchanosti zastaven.
Z postranních ulic stékají poslední zmrazky
a jsou vpíjeny v tichotu nedělního nicnedělání. .
Jen ta auta pod námi a snad i chodci
jedou a jdou,
bez hluku někam směřují a míjejí se.
Takoví jsme my, lidé.
Jako by se Nekonečno
věžemi baziliky dotklo nebe,
zvony zazvonily na naši nepokojnou duši
a my pochopili, že na cestě dál zastavení nutné.
Má milá, kde je tvá ruka, kde je tvůj tep,
když z ospalé roviny přichází po schodech jen slunce
v průvodu strnulých andělů.
Bože, odpusť, že jsem nepoklek.*

Vladimír Puhač

Přijíždějícím či příchozím od Olomouce obnovenou historickou alejí, spojující odedávna Klášter Hradisko se Svatým Kopečkem, se již před příjezdem do obce Samotišky otvírá úchvatný pohled na věže s částí svatokopeckého chrámu, usazené do zeleného věnce stromů.

Svatý Kopeček leží na výběžku Domašovské vrchoviny, součásti Nížkého Jeseníku, v nadmořské výšce 382 m.

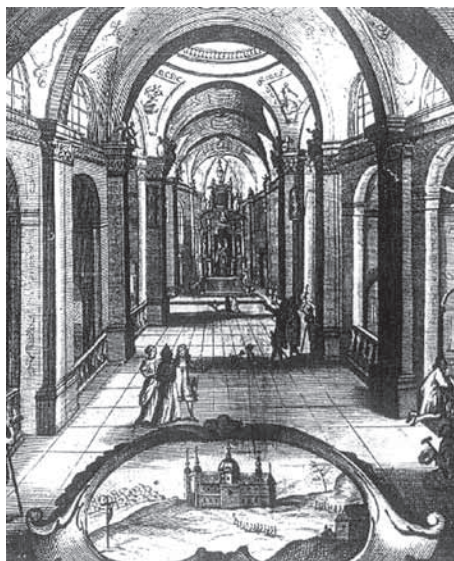
Dějiny tohoto významného poutního místa na Moravě se datují do první třetiny 17. století. Olomoucký obchodník s vínem Jan Andrýsek se souhlasem hradiských premonstrátů a olomouckého biskupství zde nechal postavit

v letech 1629–1632 manýristickou kapli. V roce 1645 byla kaple vypálena Švédy a k její obnově došlo až po jejich odchodu (po ukončení třicetileté války). Pro velké množství poutníků, kteří přicházeli na „Svatou horu“ nebo „Premonstrátskou horu“, jak se původně místo nazývalo, byla kaple malá. Hradští premonstráti se proto rozhodli vybudovat chrám. Stavba probíhala v letech 1669–1679. Současně se stavbou chrámu se začal budovat i tzv. Katolický dům, který sloužil k ubytování kněží a řemeslníků. Po roce 1684 byl severně od chrámu postaven klášter pro kněze. Byli zde ubytováni i hudebníci hrající při bohoslužbách a také významní návštěvníci.

V roce 1791 byl klášter prodán a později zbourán.

Hospitál (špitál) sv. Norberta určený pro 12 starých, chudých a osamělých mužů byl postaven v letech 1696–1698. Budova dnes patří Lesům České republiky.

Druhá etapa výstavby chrámu – přístavba severní a jižní rezidence a ambitu s kaplí „Jména Panny Marie“ (též sv. Anny) – probíhala v letech 1712–1721.

Po roce 1720 začali pouliční prodejci, kteří měli rozmístěné své dřevěné stánky kolem chrámu, využívat sklepních prostor vybudovaného ambitu. Stavěli zde světničky k bydlení a dřevěné krámký. Ty pak sloužily k výrobě a prodeji zboží. Tito kramáři společně s knězi, hudebníky a muži z hospitálu tak patřili mezi první zde trvale žijící obyvatele.

V roce 1744 byl premonstráty postaven hospodářský dvůr (dnešní Fojtství), který sloužil ke krytí potřeb zdejšího převorství a Kláštera Hradiska. V roce 1784 došlo na základě patentu Josefa II. ke zrušení Kláštera Hradiska a tím i ke zrušení převorství.

Po odchodu premonstrátů v lednu 1785 byl zabavený majetek spravován náboženským fondem a státní správou mocnářství a zabrané území bylo přejmenováno na Mariánskou ves – viz pečeť. V témže roce zřídil náboženský fond faru a při ní školu.

V roce 1788 došlo k parcelaci hospodářského dvora. 12 familiantských domků, postavených na těchto parcelách severně od dvora (dnešní ulice Dvorského), se stalo základem budoucí vsi. Ves se postupně rozrůstala.

V roce 1846 se premonstráti vrátili. Cech kramářů zakoupil v roce 1849 část pozemků (mezi jižním ambitem a Katolickým domem), a tím zamezil přístupu konkurenčním pouličním kramářům.

17. března 1849 byla zřízena **samostatná obec Svatý Kopeček** podle ustanovení rakousko – uherského říšského zákonodárství – nejprve podle tzv. provizorního zřízení obecního, poté **podle zřízení obecního platného 16. dubna 1864**. Od tohoto data se stává součástí obce Svatý Kopeček i bazilika a další církevní objekty původního poutního místa datovaného od roku 1632 (dostavba Andráškovy kaple).

Podle tohoto zřízení byl usnášejícím se a kontrolním orgánem obecní správy obecní výbor nebo zastupitelstvo. Výkonným orgánem bylo obecní představenstvo. Obecní výbor mohl mít 8–36 členů, podle počtu voličů. Představenstvo tvořili starosta obce a nejméně dva obecní radní.

V tomto roce zde stálo více jak 70 domů s asi 500 obyvateli.

Některé další významné události v obci:

1864 byla postavena první samostatná budova školy.

- 1865 byl založen čtenářský spolek (zaregistrován r. 1866), rozšířen po 3 letech o spolek divadelní ochotnický.
- 1869 zřízena rolnická záložna z podnětu svatokopeckých kramářů.
- 1870 byl zřízen poštovní úřad.
- 1870–1873 stavba silnice Olomouc – Svatý Kopeček-Radíkov, která měla strategický význam pro další rozvoj obce.
- 1879 byl zřízen nový hřbitov.

V následujících letech přišly na Svatý Kopeček řádové sestry a založily zde výchovné sociální ústavy.

- 1892 byl založen sbor dobrovolných hasičů.

- 1896 byl založen spolek paní a dívek Vlasta, který se věnoval převážně divadelní činnosti.

1901 otevřena nová budova školy.

1904 zřízena četnická stanice.

1906 byl zaveden telefon.

1909 v místě byla založena Dělnická tělovýchovná jednota, později na ni navázaly činnost spolky SOKOL a OREL. Sokol působí v obci dodnes.

1912 provedena elektrizace Svatého Kopečka.

1916 největší svatokopecký zvon MARIA (váha 2450 kg, dolní průměr 180 cm) byl zabaven pro válečné účely.

1923 založena „Matice svatokopecká“, která v roce 1927 zřídila kino.

1923 zavedena obecní kronika (Pamětní kniha), vedena od 1. 1. 1924 řídícím učitelem A. Příbylem, za starosty obce Čeňka Lacha.

1925 zavedena autobusová doprava z Olomouce.

1930 24. 8. na 1. sjezdu rodáků byl odhalen pomník padlým v 1. světové válce 1914–1918.

- 1931 dokončena nová budova sester premonstrátek „Norbertinum“, kam sestry přestěhovaly sirotčinec a nově zde zřídily Opatrovnu malých dětí.

- 1934 byl natočen film „Na Svatém Kopečku“ v režii Miroslava Cikána.
 1935 byla odhalena pamětní deska s bustou Jiřího Wolкера instalovaná na domě, kde básník pobýval.
 1945 v noci z 6. na 7. května byly dělostřeleckou palbou poškozeny obě chrámové věže.
 1945 7. května byl Svatý Kopeček osvobozen.

1948 na pomníku padlým občanům v 1. světové válce byla doplněna druhá deska obětem německé okupace 1939–1945.

1948 dokončeny opravy zničeného chrámu.

Po roce 1948 byl náboženský význam Svatého Kopečka uměle potlačován, což vedlo v roce 1950 k násilnému vystěhování premonstrátů i řádových sester.

1952–1956 proběhla výstavba ZOO a v jejím areálu byla v roce 1974 postavena vyhlídková věž 32 m vysoká.

**1959 byl Svatý Kopeček
přejmenován
na Kopeček u Olomouce.**

Koncem 60. a začátkem 70. let dvacátého století bylo postaveno naproti budov zdejší základní školy rozsáhlé sídliště podle návrhu ing. architekta Václava Capouška.

1974 1. 7. byla obec Kopeček u Olomouce připojena k Olomouci a stala se její městskou částí.

1981 se začal v obci budovat vodovod (s dokončením v letech následujících).

1990 byl Kopečku vrácen původní název Svatý Kopeček.

Postupně se mohli začít vracet kněží premonstráti ze Strahovského kláštera v Praze a sestry téhož řádu z Radvanova.

1996 byla zpřístupněna „Naučná stezka“ s 1. zastavením u vchodu do ZOO.

1999 byla dokončena plynofikace obce.

2003 Svatým Kopečkem projížděl cyklistický Závod míru.

- 2007 byla zahájena výstavba kanalizace (ukončena 2009).
 2008 zpřístupněno Muzeum Matice svatokopecké v prostorách baziliky.

- 2010 Maticí svatokopeckou byla „otevřena“ poutní cesta Svatý Kopeček – Svatý Hostýn.
 2011 před hlavním vstupem do ZOO bylo vybudováno dětské hřiště.

- 2012 16. 5. proběhlo slavnostní otevření nového vstupu do ZOO.
 2012 založen Klub seniorů.
 2013 na Svatém Kopečku byl cíl závěrečné etapy Mistrovství Evropy v silniční cyklistice.
2013 k 14. 4. žilo na Svatém Kopečku 747 obyvatel.

K těmto významným událostem náleží i zmínka o **třech výjimečných návštěvách Svatého Kopečka**:

1748 císař František I. Lotrinský s Marií Terezií a v roce 1995 – papež Jan Pavel II., který povýšil chrám na baziliku minor. Nezapomenutelné je jeho setkání s mládeží. V letošním roce 2014 zavítal na Svatý Kopeček prezident republiky Miloš Zeman.

Na Svatém Kopečku se narodilo nebo žilo (žije) mnoho významných osobností. Jmenujme alespoň některé: malíři Karel Svolinský, Bohumír Dvorský, Stanislav Menšík, Antonín Řehák, Miroslav Kostka, grafička Jana Krejčová, sochaři Zdeněk Kozák, Josef Stárek, Stanislav Lach, spisovatel Stanislav Krejčí, spisovatel a překladatel O. F. Babler, hudební skladatel Oldřich Letfus, zakladatel obchodních domů ASO Josef Ander, podnikatel J. N. Derka, tajemník prezidenta T. G. Masaryka Antonín Schenk a vytrvalostní běžkyně Petra Kamínková.

V roce 1947 zemřel ve své vile na Svatém Kopečku olomoucký arcibiskup ThDr. Leopold Prečan.

V současnosti řídí místní část Olomouce-Svatý Kopeček Komise městské části č. 25 ve složení předsedkyně a 8 členů. Komise je poradním a iniciativním orgánem Rady města Olomouce.

Svatý Kopeček dnes patří k vyhledávaným místům kraje. Návštěvníci zde mohou obdivovat nejen celý areál barokní baziliky „Navštívení Panny Marie“, ale spoustu nezanedbatelných pozoruhodností. Na Seznamu nemovitých

kulturních památek okresu Olomouc je spolu s bazilikou evidováno 7 m vysoké sousoší sv. Norberta, zakladatele premonstrátského řádu (z roku 1753, autoři – Josef a Antonín Winderhalderovi), na nádvoří baziliky, 545 cm vysoké sousoší sv. Jana Nepomuckého na náměstí Sadovém (z 1. poloviny 18. století, z dílny Johanna Sturmerna), kaple sv. Barbory postavená po roce 1706 na tzv. starém svatokopeckém hřbitově, vybudovaná na dvou šachtách s pohřbenými poutníky zemřelými při požáru Katolického domu v roce 1705, také Fojtství – původně hospodářský dvůr z roku 1744 – a dům „Na krásné vyhlídce“ v ulici Krejčího, kam každoročně přijížděl ke svým prarodičům a trávil zde prázdniny básník Jiří Wolker. Návštěvníci Svatého Kopečka jistě ocení stále se rozrůstající areál ZOO a využijí možnosti procházek po svatokopeckých i okolních lesích.

JAK ŠEL ŽIVOT V OBCI

Vojáci I. světové války

Nedělní odpoledne v místní části obce tzv. Familie

Herečka Zdena Sulanová před jedním z krámků (30. léta 20. století)

Sokolky

Majáles na Svatém Kopečku

Pout' na Svatém Kopečku 1909

Hasičský sbor (60. léta 20. století)

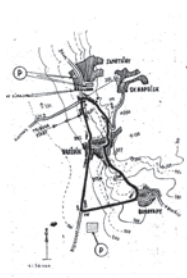
*Zástupci Matice svatokopecké
s představiteli obce před nově
zřízeným kinem*

Obchody na Svatém Kopečku

Obchody na Svatém Kopečku

Motocyklové závody pořádané do r. 1964

Jedenáctku fotbalových internacionálů Slavie v čele s Františkem Pláničskou přivítala písni kapela Emila Kubáčka.

*Svatokopecká fotbalová jedenáctka
v 60. letech 20. století*

*Podoba původní budovy Katolického
domu před přestavbou na hospic*

Cesta kolem tzv. Lamače

*Původní vzhled části dnešního ná-
městí Sadového*

Současný vzhled kaple sv. Barbory

*Úprava parčíku před Wolkerovým
domem podle návrhu ing. Karla
Robenka z roku 2002*

Stavba chodníku k ZOO

Oprava silnice k náměstí Sadovému

*Povodeň v r. 2008 a nasvětlení sousoší
v r. 2014 z iniciativy Jana Řeháka*

*Nedělní odpoledne na náměstí
Sadovém*

Zákoutí s platanem

Zákoutí u rybníka na tzv. Familiích

Současný areál Sokola

Nové osvětlení v malebném zákoutí starého hřbitova z r. 2014 z iniciativy Jana Řeháka

Pomník padlým – železná ohrádka z r. 2014

Nové dětské hřiště z července 2014

Orientační tabule pro turisty

Dosud nejstarší objevené fotografie Svatého Kopečka z roku 1883

Vážení spoluobčané,
touto publikací Vám předkládáme jen stručný přehled o založení poutního
místa, o zřízení obce Svatý Kopeček a životě lidí na tomto krásném místě
v podhůří Jeseníků.

Miroslava Titzová, Jan Nedělník

Při příležitosti 150. výročí od zřízení samostatné obce proběhne v olomouckém Muzeu umění v termínu **2. 10. 2014–11. 1. 2015** výstava s názvem „**Na hlubinu**“.

Jedná se o rekonstrukci tří svatokopeckých malířských výstav z let 1938–1940 , konaných v rámci tzv. Akademických týdnů.

Vystavena budou díla malířů Vojtěcha Berky, Václava Boštíka, Rudolfa Lásky, Stanislava Menšíka, Rudolfa Michalíka, Josefa Pýchy a sochaře Františka Rady.

Výstavu připravili svatokopečtí občané prof. RNDr. dr hab. Jan Andres, DSc. a Mgr. Jan Andres ml.

Vydalo Statutární město Olomouc
a Komise městské části č. 25 Olomouc-Svatý Kopeček
Texty: Marta Čapková, Mgr. Vladimír Puhač,
Jan Nedělník, Mgr. Miroslava Titzová
Grafická úprava: MMOI
ISBN 978-80-87602-30-0